

IDsw

InformatieDesk standaarden Water

Voorstel
voor het in beheer nemen van
**Leidraad Monitoring
incl. Richtlijnen monitoring
oppervlaktewateren KRW**

Indiener: Andrea Houben
Werkgroep
Leidraad monitoring

Acceptatie: J. Eijer

Datum: 16 april 2007

Versie: 1.0

Kenmerk: 0703-0013

Documentbeheer

Wijzigingshistorie

Datum	Versie	Auteur	Wijziging
2007-04-12	0.1	Jacolien Eijer	initieel document
2007-04-16	1.0	Hinne Reitsma	definitief gemaakt

Review

Datum	Versie	Reviewer	Functie
2007-04-16	0.11	Hinne Reitsma	Projectleider Standaarden

Controle en vrijgave

Datum	Versie	Controleur	Functie

Literatuurbronnen

- Leidraad Monitoring, Maart 2001.
http://www.rijkswaterstaat.nl/rws/riza/leidraad/pdf/Leidraad_monitoring_versie_2001.pdf
- Richtlijnen monitoring oppervlaktewateren Europese Kaderrichtlijn Water, Augustus 2006.
http://www.rijkswaterstaat.nl/rws/riza/leidraad/pdf/MIRrichtlijnen_v1.3_lbow_aug2006.pdf

Inhoudsopgave

1. Motivatie	5
1.1 Inleiding	5
1.1.1 Achtergrond	5
1.1.2 Kenmerken	6
1.1.3 Doelgroep	6
1.2 Business Case	6
1.2.1 Reikwijdte	6
1.2.2 Redenen	7
1.2.3 Opties	8
1.2.4 Aannames	8
1.2.5 Baten	8
1.2.6 Lasten	9
1.2.7 Risico's	10
1.2.8 Impact	10
2. Toelichting op Leidraad Monitoring	11
2.1 Toelichting op Richtlijnen KRW-monitoring	12

1. Motivatie

1.1 Inleiding

1.1.1 Achtergrond

Het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water (LBOW, voorheen CIW (Commissie Integraal Waterbeheer)) voert jaarlijks een waterkwaliteitsenquête uit (gecoördineerd door RIZA) die een belangrijke bouwsteen vormt voor de beleidsevaluatie op landelijk niveau en diverse internationale rapportages. Het monitoringmeetnet van de waterbeheerders is de bron van deze informatie. Belangrijk aandachtspunt bij interpretatie en aggregatie van deze meetgegevens (regionaal, provinciaal, nationaal en/of internationaal) is de onderlinge vergelijkbaarheid. Om deze vergelijkbaarheid te stimuleren en de monitoringinspanningen te harmoniseren heeft de CIW, door middel van de Leidraad Monitoring, aanbevelingen uitgebracht voor het monitoren van de watersystemen.

Doelstelling en meerwaarde van de Leidraad en Richtlijnen

De Leidraad heeft tot doel de vergelijkbaarheid in de monitoringspraktijk van het Nederlandse waterbeheer te vergroten door beheerders in hoofdlijnen te ondersteunen bij het opstellen van een monitoringstrategie. Daartoe wordt een algemeen kader voor het opstellen van een monitoringstrategie gegeven, aangevuld met praktische wetenswaardigheden.

Tevens wordt voor verschillende thema's tot een uitdieping van de algemene monitoringstrategie gekomen. De informatiebehoefte voor deze thema's wordt beschreven door het benoemen van, of verwijzen naar gespecificeerde informatiebehoeften in andere kaders. Daarnaast beschrijft de Leidraad de informatiebehoefte op nationaal niveau, de specifieke CIW-vraag, met als doel aan te sluiten bij de eerdere aanbevelingen die in dit kader door de CIW zijn uitgebracht. De meerwaarde van de Leidraad bestaat daarmee voor informatievragers (zoals CIW en provincies) uit de vergelijkbaarheid van de informatie die voortvloeit uit het toepassen van de algemene aanbevelingen in concrete meetplannen; voor de beheerders bestaat de meerwaarde uit het aangereikt krijgen van kennis over de opzet van een integrale monitoringstrategie en praktische wetenswaardigheden.

Een onderdeel van de Leidraad Monitoring wordt gevormd door de Richtlijnen voor monitoring van oppervlaktewater voor de Kaderrichtlijn Water. Deze Richtlijnen hebben niet het karakter van een aanbeveling, maar schrijven voor hoe de monitoring voor de KRW uitgevoerd dient te worden. Deze Richtlijnen zijn opgesteld in opdracht van LBOW cluster Monitoring, Rapportage en Evaluatie (MRE) onder verantwoordelijkheid van werkgroep Monitoring, Informatievoorziening en Rapportage (MIR). Bij het samenstellen van deze Richtlijnen is voortdurend gebruik gemaakt van kennis en kunde van waterbeherend Nederland. Via workshops en actieve participatie bij het schrijfproces zijn waterbeheerders gezamenlijk bezig geweest om bouwstenen aan te dragen. Vanwege de constructieve bestuurlijke inbreng en inbreng vanaf 'de werkvloer' zijn deze Richtlijnen breed gedragen en hebben reeds geleid tot intensieve samenwerking tussen waterbeheerders bij het opzetten van de concept monitoringsprogramma's. De thematrekkers monitoring uit elk stroomgebieddistrict hebben bij dit proces een inspirerende en belangrijke rol gespeeld.

1.1.2 Kenmerken

Nr.	Criterium	Toelichting
1	Het product is gemeenschappelijk ontwikkeld door de partners van IDSW (of een relevant percentage (>50%) van deze partners)	Alle partners werkten eraan mee, de leidraad is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de CIW.
2	Het product is ontwikkeld door derden, maar dient het belang van de bij IDSW betrokken waterbeheerders of staat ten dienste van de gegevensuitwisseling van alle partners van IDSW.	nvt
3	Het product is van belang voor de aanlevering van Nederlandse informatie aan de Europese Unie. (gemeenschappelijke verplichting)	Ja, met name de Richtlijnen voor KRW-monitoring zijn van belang voor aanlevering van informatie aan de EU. Ze beschrijven hoe de KRW meetnetten moeten worden ingevuld en hoe monitoring moet plaatsvinden.
4	Het product kan als standaard worden aangemerkt en vormt een aanvulling van de standaard van IDSW.	De Leidraad zelf heeft op dit moment meer de vorm van een gebruikersrichtlijn (het zijn aanbevelingen en laat meerdere mogelijkheden open). De Richtlijnen voor KRW-monitoring zijn meer vastomlijnd en laten zich beter aanmerken als standaard. Beide onderdelen helpen de informatievoorziening in Nederland te standaardiseren.

1.1.3 Doelgroep

De doelgroep van de Leidraad en de Richtlijnen bestaat uit de ontwerpers en beheerders van (water-) meetnetten.

1.2 Business Case

1.2.1 Reikwijdte

De Leidraad richt zich op:

- 'routinematige' monitoring als bouwsteen voor landelijke beleidsevaluatie;
- de monitoring van de chemische en biologische toestand van het Nederlandse oppervlaktewater (inclusief waterbodembodem en oevers).

Deze Leidraad richt zich niet op:

- het geven van een blauwdruk voor de opzet van een concreet meetplan voor beheerders. De opzet van een meetplan is maatwerk en kan alleen in concrete situaties vanuit de informatiebehoefte worden gepreciseerd;
- ‘projectmatige’ monitoring ter voorbereiding van maatregelen of het volgen van specifieke effecten van genomen maatregelen;
- de monitoring ten behoeve van waterbodemsanering;
- de monitoring van emissies in het kader van vergunningverlening en -handhaving;
- de monitoring van grondwaterkwaliteit en -kwantiteit. Procesmatig zal het wel aangehaald worden waar dit relevant is voor bijvoorbeeld het kiezen van meetlocaties.

De Richtlijnen voor KRW monitoring richt zich op:

- ‘toestand en trendmonitoring’ en ‘operationele monitoring’ voor de KRW voor oppervlaktewateren
- het geven van een blauwdruk voor de invulling van deze meetnetten

1.2.2 Redenen

De werkgroep MIR heeft IDSW verzocht om de Leidraad monitoring in beheer te nemen. De Leidraad kan aangeduid worden als een “methodiek” naast de andere onderdelen van de standaard, zijnde het woordenboek, de domeintabellen, het gegevensopslagmodel (Logisch Model Adventus) en de uitwisselmodellen (UM-Aquo en IMWA).

In 2006 heeft de stuurgroep IDSW besloten om ook methodieken te gaan beheren. In die zin past de leidraad monitoring goed bij IDSW.

De Leidraad doet aanbevelingen voor de monitoring. Monitoring is een belangrijke stap in de informatievoorziening en het harmoniseren of standaardiseren van de monitoring zal leiden tot beter vergelijkbare en uitwisselbare informatie. Daarmee past het beheer van een Leidraad Monitoring in de missie van IDSW.

Aandachtspunt is de adviserende toon van de Leidraad. Een goede standaard werkt uniformerend, dat wil zeggen dat het ertoe leidt dat gebruikers naar éénzelfde manier van werken gaan. De Leidraad in de huidige vorm laat veel mogelijkheden open. De Leidraad kan daarom alleen als praktijkrichtlijn opgenomen worden. IDSW beheert op dit moment nog geen praktijkrichtlijnen.

De Richtlijnen voor monitoring KRW lenen wel als standaard. Hierin wordt eenduidig beschreven hoe monitoring plaats moet vinden. IDSW zal dit deel van de Leidraad daarom wel opnemen in de Aquo-standaard.

1.2.3 Opties

Voorlopig is er 1 optie in beeld:

- De Leidraad Monitoring wordt in beheer genomen als praktijkrichtlijn en heeft vooral een beschrijvend, adviserend karakter en zal leiden tot harmonisatie.
- De Richtlijnen voor KRW-monitoring als standaard methodiek

De documenten voor de Leidraad inclusief de Richtlijnen worden aangeboden op of via de IDSW website.

De rol van IDSW is het innemen, procedureel behandelen en verwerken van wijzigingsverzoeken. IDSW is dus het loket waar wijzigingsverzoeken binnenkomen. Deze worden vervolgens behandeld in de werkgroep Leidraad Monitoring (zoals deze ook bestond onder MIR) en de voorstellen worden vervolgens voorgelegd aan de Adviesraad IDSW.

1.2.4 Aannames

- Helpdesk Water zorgt voor de publicatie van de Leidraad Monitoring en de Richtlijnen.
- IDSW vormt het loket voor wijzigingsvoorstellen.
- De werkgroep Leidraad Monitoring is de IDSW-CAB (Change Advisory Board) voor Leidraad en Richtlijnen.
- De wijzigingsvoorstellen worden beoordeeld door de Adviesraad IDSW en goedgekeurd door de Stuurgroep IDSW.
- IDSW wordt eigenaar van de Leidraad Monitoring en de Richtlijnen. De rechten en plichten die horen bij dit eigenaarschap staan beschreven in de samenwerkingsovereenkomst van IDSW.

1.2.5 Baten

De Leidraad zal leiden tot uniformering van de monitoring door waterbeheerders in Nederland. Een uniformere wijze van monitoring levert beter vergelijkbare informatie. Een analyse van een watersysteem met gegevens van meerdere waterbeheerders wordt door uniforme wijze van monitoring betrouwbaarder en zal daardoor leiden tot een beter begrip van de problematiek en betere oplossingen/ maatregelen. Het kwantificeren van de baten blijft lastig, zeker omdat de Leidraad niets voorschrijft, maar adviseert. Daardoor is het ook moeilijk in te schatten hoe groot het uniformerend effect zal zijn van de Leidraad.

Voor de Richtlijnen voor KRW-monitoring ligt dit wat anders. Deze schrijven de wijze van monitoring voor en zijn daarmee noodzakelijk voor de KRW-monitoring. In dit geval spreken we niet zozeer van “baten”, maar gewoon van een logische situatie dat een Nederlandse Standaard voor monitoring in beheer wordt gegeven bij IDSW.

Voor IDSW is het in beheer nemen van de Leidraad en de Richtlijnen een bevestiging van haar taak om ook standaardmethodieken te beheren.

1.2.6 Lasten

Er is alleen een inschatting gemaakt van de lasten voor het programmabureau IDSW. Er wordt onderscheid gemaakt tussen eenmalige en jaarlijkse lasten:

Eenmalig:

Omschrijving	Kosten	Tijdsbesteding
Termen in Leidraad en Richtlijnen in overeenstemming brengen met Aquo-lex en vice versa		20 uur
SLA opstellen met CAB Leidraad monitoring en Helpdesk Water		10 uur

Jaarlijks:

Omschrijving	Kosten	Tijdsbesteding
Beheer		70 uur / jaar
Ontwikkeling	Onbekend	30 uur / jaar
Projecten	Onbekend	40 uur / jaar
Communicatie		50 uur / jaar

Bovenstaande raming is gebaseerd op de urenbesteding van IDSW, rekening houdend met een uitbreiding van de werkzaamheden aan de standaard met 3%. Onderstaande tabel is opgegeven wat de tijdsbesteding is voor de verschillende onderdelen van de standaard.

Onderdeel standaard	% van totale tijdsbesteding aan standaard
Aquo-lex	4
Domeintabellen	39
LMA	10
Uitwisselformaten	15
Aquo-kit (deels methodieken)	14

1.2.7 Risico's

IDSW heeft nog geen ervaring met het beheer van methodieken en praktijkrichtlijnen. De tijdsraming is gebaseerd op de huidige werkzaamheden en de inschatting dat bij het beheer van een methodiek of praktijkrichtlijn die zo zorgvuldig tot stand is gekomen, weinig wijzigingen zijn te verwachten. De inschatting is dat wijzigingen de komende jaren voornamelijk zullen bestaan uit toevoegingen als gevolg van nieuw beleid. De inhoudelijke werkzaamheden voor deze wijzigingen kunnen groot zijn, maar liggen bij de CAB/werkgroep Leidraad monitoring, de “administratieve” handelingen rondom wijzigingen, die door het programmabureau worden uitgevoerd, zijn ingeschat als niet ingrijpend. Doordat ervaring ontbreekt, bestaat er een risico op een inschattingsfout.

Met de CAB Leidraad Monitoring en de Helpdesk Water dienen goede afspraken gemaakt te worden over inzet van deskundigen. In de ramingen is ervan uitgegaan dat er voor inzet van deskundigen in de CAB en voor de werkzaamheden door Helpdesk Water geen kosten bij IDSW in rekening worden gebracht. Als dat wel het geval moet zijn, dan is een aanvullende financiële voorziening noodzakelijk om de Leidraad en Richtlijnen in beheer te kunnen nemen.

1.2.8 Impact

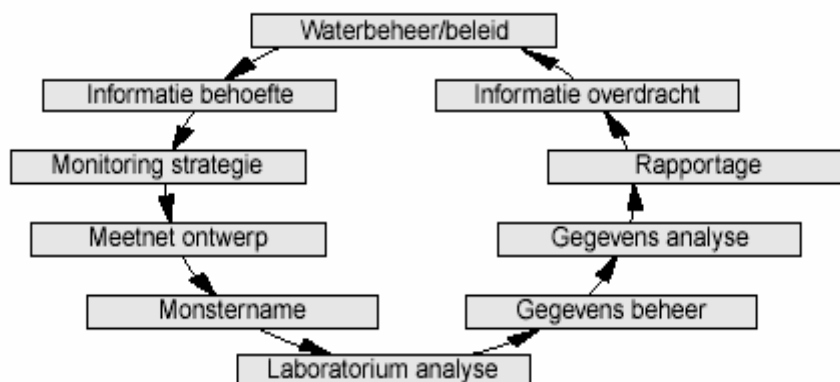
De Leidraad en de Richtlijnen hebben een kleine impact op Aquo-lex. De vergelijking tussen Richtlijnen en Aquo-lex is overigens reeds gemaakt en deze zijn op elkaar afgestemd. Voor de Leidraad moet deze actie nog worden ondernomen.

Op de overige onderdelen van de standaard hebben Leidraad en Richtlijnen geen impact.

2. Toelichting op Leidraad Monitoring

De Leidraad Monitoring gaat uit van een praktische volgorde voor het opzetten en evalueren van een waterkwaliteitsmeetnet. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de monitoringscyclus vastgesteld door

de Task Force Monitoring and Assessment van de UN/ECE (zie figuur 1.1). Deze cyclus onderscheidt een aantal stappen. De hoofdstuk- en paragraafindeling van de Leidraad volgt de achtereenvolgende elementen van de monitoringscyclus (beginnend bij Waterbeheer/beleid). Bij de praktische uitvoering van de inrichting van het meetnet zal een aantal van deze stappen gelijktijdig of in nauw verband met elkaar worden uitgevoerd. Waar dit praktisch is, beschrijft de Leidraad de stappen in hetzelfde hoofdstuk. Dit is van toepassing voor monitoringstrategie en meetnetontwerp (hoofdstuk 4), monsternamen laboratoriumanalyse en opslag (hoofdstuk 5) en rapportage en overdracht (hoofdstuk 7).

Figuur 1.1
Monitoringscyclus [naar UN/ECETFA, 1996]

Het waterkwaliteitsbeleid heeft een themagerichte aanpak. Dat is de reden dat ook in deze leidraad gekozen is voor een dergelijke indeling. De Leidraad Monitoring bestaat uit een algemeen deel en diverse themadelen. Het algemene deel behandelt de meer theoretische achtergronden van beleidsmatige monitoring. Daarnaast worden in het algemene deel alle inhoudelijke elementen van de beleidsmatige monitoring uitgewerkt die betrekking hebben op meerdere thema's. In het algemene deel zijn ook een afkortingenlijst, de referentielijst en bijlagen met parameters en analysevoorschriften opgenomen die betrekking hebben op alle themadelen. De themadelen bevatten een uitwerking van die elementen die specifiek zijn voor het betreffende thema. De themadelen vormen een aanvulling op hetgeen is uitgewerkt in het algemene deel. Een themadeel dan ook alleen optimaal toegepast worden in combinatie met het algemene deel. Vanuit de themadelen wordt vaak teruggegrepen op, en -verwezen naar informatie in het algemene deel. Getracht is zo min mogelijk informatie dubbel op te nemen.

De themadelen hebben dezelfde hoofdstukindeling als het algemene deel. Voor onderdelen van de monitoring waarvoor voor dat thema geen aanvullingen zijn ten opzichte van het algemene deel is dat bij de desbetreffende paragraaf aangegeven ('geen themaspecifieke invulling'). Niet alleen het algemene deel en de themadelen zijn sterk met elkaar verbonden. Ook tussen de themadelen onderling komt overlap voor en bestaan er raakvlakken.

De thema's die in de Leidraad zijn opgenomen zijn:

- eutrofiëring;
- functiegerichte waterkwaliteitsdoelstellingen;
- ecologie;
- microverontreinigingen;
- zwevende stof en waterbodembodem;
- stedelijk waterbeheer.

In de onderstaande tabel wordt een globaal overzicht gegeven in welk themadeel welke onderwerpen aan de orde komen.

Onderwerp	Themadeel					
	Algemeen	Functiegericht	Eutrofiëring	Ecologie	Zwevende stof / waterbodembodem	Microveront.
Algemeen (temp, pH, etc.)	X	X	X		X	X
Zouten	X					
Nutriënten	X	X	X	X	X	
Metalen	X				X	X
Bestrijdingsmiddelen en overige microveront.	X				X	X
Bacteriologie	X	X				
Biologische monitoring	X		X	X	X	X
Radioactiviteit						X

Het themadeel Stedelijk waterbeheer kent een wat andere invalshoek dan de andere thema's. Dit deel kent een veel sterkere ingang vanuit de gewenste beleidsinformatie. Hierdoor is de koppeling met genoemde onderwerpen minder eenduidig. Afhankelijk van de ontwikkelingen in het waterbeheer en -beleid kunnen in deze Leidraad in de toekomst nog nieuwe themadelen worden toegevoegd danwel komen te vervallen.

2.1 Toelichting op Richtlijnen KRW-monitoring

De Richtlijnen zijn bestuurlijk vastgesteld in het LBOW van 11 september 2006. De Richtlijnen zijn hiermee leidend voor het inrichten van de regionale monitoringsprogramma's voor de Kaderrichtlijn

Water. In 2007 zijn de Richtlijnen opgenomen in de Leidraad Monitoring, het monitoringshandboek voor waterbeherend Nederland. De resulterende monitoringprogramma's zullen worden opgenomen in een AMvB onder de Wet Milieubeheer, waarin naar deze Richtlijnen wordt verwezen. De meer inhoudelijke aspecten worden ondergebracht in een ministeriële regeling (MR) onder de AMvB. Na verloop van tijd zullen als gevolg van ontwikkelingen in EU verband en voortschrijdend inzicht in eigen land veranderingen aan deze Richtlijnen noodzakelijk zijn. Daartoe dient dus te zijner tijd de MR en mogelijk ook de AMvB te worden aangepast.

Op 22 december 2006 is de start van de monitoring voor de Kaderrichtlijn Water. Drie maanden later moeten de lidstaten aan Brussel rapporteren over de monitoringprogramma's. De komende jaren moet duidelijk worden of Nederland de Europese richtlijnen en guidances goed heeft geïnterpreteerd. De verwachting is dat de Europese Commissie de komende jaren de monitoringprogramma's van de verschillende lidstaten zal gaan vergelijken en zal nagaan of met de verschillende interpretaties kan worden gewerkt. Gelet op de wijze waarop deze Richtlijnen tot stand gebracht zijn, gaan wij er van uit dat Nederland dit met vertrouwen tegemoet kan zien. In principe zijn de Richtlijnen nu voor de komende jaren vastgesteld, en wordt monitoring voor de Kaderrichtlijn Water in Nederland uitgevoerd volgens deze Richtlijnen.

Het doel van de landelijke Richtlijnen KRW-monitoring is:

- Een éénduidige interpretatie van de monitoringverplichtingen van de KRW
- Harmonisatie van de KRW-monitoring van waterbeheerders in Nederland, voor een éénduidige beoordeling en rapportage aan Brussel
- Vaststellen van een basispakket voor de KRW monitoring, nodig voor rapportage aan Brussel.